

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inosesteto 80 din. Član sekcije J. U. U. plačajo list + članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

O nalogah šolskega radia

Ko se je pri nas ustanovljalo šolski radio, ki ga sedaj že deveto leto vodi poseben odsek pri ljubljanski sekciji J. U. U., mu je bil namenjen mnogo širši delokrog nego ga ima danes. Že naslov te ustanove mu označuje njegovo prvenstveno nalogo, podpirati, poživljati in spopolnjevati šolsko učno in vzgojno delo. Oddaje so se nameravale prirediti za ljudsko, meščansko in srednjo šolo. Dve tedenski oddaji sta se uvedli le kot nekaj poizkus, kajti ustanovitelji šolskega radia so ob njegovih prvih oddajah upali, in bili so povsem prepričani, da si bo večina šol kaj kmalu nabavila šolske radio aparate, nakar bi bilo omogočeno postaviti to, takrat novo ustanovo v službo širših plasti našega naroda, ki naj bi mu postala splošna izobraževalnica. V dopoldanskih urah naj bi bili dve tedenski uri prirejane za ljudsko in ena za srednješolsko mladino, a v večernih urah naj bi se prirejale najrazličnejše oddaje za izobrazbo našega podeželskega ljudstva. Tako bi se v najzgodnejših vseh, kjer koli je šola, zbirali ljudje vsaj enkrat tedensko v šoli in poslušali razna strokovna predavanja in druge zanimive oddaje, ki bi bile prirejane s prav posebnim oziranjem na določen krog poslušalcev. Koliko poučnega, koliko vzgojnega bi se na ta način razširjalo med naše ukazeljno — a na žalost zelo zapuščeno preprosto podeželsko ljudstvo. Toda ostalo je pri nameri, šolski radio služiti po devetih letih še vedno le samo delu ljudskih šol, kajti komaj desetina naših šol je tako srečna, da razpolaga z radio aparati.

V drugih državah, kjer so spoznali velik pomen modernih učnih sredstev za šolo in njen dvig, so že zdavnaj uvedli v prav vse šole radio aparate. To je n. pr. izvedla Italija. Tudi v svobodni Češkoslovaški so se v tem pogledu že bližali višku, a pri nas so ravno na odločujočih mestih zavrli razmah šolskega radia. Namesto priporočila krajevnim šolskim odborom, naj skušajo najti sredstva za nabavo šolskih radio aparatov, je pred leti, kmalu po uvedbi šolskih oddaj, izšla prepoved nabave radio aparatov za šole. Čeprav je bil ta odlok izdan zaradi štednje, vendar ga nihče, ki mu je bilo do dviga našega šolstva, ni mogel odobravati. In čeprav je bil ta odlok po nekaj letih ukinjen, vendar je skoraj povsem onemogočil uresničenje prvotnega programa šolskega radia. V tem času je bil izvršen prenos vzdrževanja ljudskih šol na banovino, ki prav tako ne more najti v svojem proračunu zadostnih sredstev, da bi vsaj sukcesivno nabavila primerno število radio aparatov za naše šole. Seveda je treba tu naglasiti tudi dejstvo, da bi mnoge šolske občine že zdavnaj nabavile aparate, pa tudi mnoge šole bi same zbrale sredstva za to, če bi ne bili aparati tako dragi. Toda ker smo v tem pogledu navezani le na uvoz iz inozemstva, moramo pač čakati na oni ugodni trenutek, ko bodo na pristojnih mestih zmogli žrtvovati tudi tako velike vsote, da bodo šole opremljene za lastnimi, za naše razmere mnogo predragimi radio aparati.

Odseku šolskega radia je uspelo spopolniti šolske oddaje tako zelo, da smo na to ustanovo v tem pogledu lahko ponosni. Naš program ne zaostaja prav nič za programi v drugih tudi večjih državah. In ker smo s tem dosegli tako lepe uspehe in tudi priznanja, mora iti naše stremiljenje za tem, da spopolnimo to ustanovo tudi v drugem, v uvodu članka označenem namenu, postaviti jo v službo najširših plasti našega ljudstva. Že večkrat smo na tem mestu naglasili, kako zelo se opaža med našim narodom pomanjkanje pravega narodnega ponosa in samozavesti, a še pred vsem pomanjkanje iskrene in požrtvovalne ljubezni do domovine. — O tem smo razpravljali tudi v uvodniku »Učiteljskega tovariša« od 18. januarja, kjer smo med drugim ugotovili tudi sledeče:

»Nihče mu ne govori o tem, kdo bo v primeru potrebe branil domovino, kako mora biti tudi vse ljudstvo pripravljeno sodelovati pri aktivni obrambi in zaščiti lastnega doma — naj predavanj o odnosu propagande za nesebično in požrtvovalno ljubezen do domovine. Manjka vzpodbude za samozavest in resnični narodni ponos, pomanjkljiva je vzgoja k pripravljenosti na žrtve v obrambi lastne svobode...«

Če bi bil celoten program šolskega radia izveden že v začetku, bi danes prav gotovo ne mogli zapisati tako težkih ugotovitev. Predavanja, ki bi jih pri šolskih aparatih ljudje poslušali po vsej Sloveniji bi vzgojno vplivala na širše plasti našega ljudstva in odstranila mnoge nedostatke. In če hočemo vsaj v skrajnem času popraviti to zlo, je nujno potrebno oskrbeti vse šole z radio aparati. Ko bo to izvedeno, tedaj — zaključujemo z besedami omenjenega uvodnika — »naj se začne za vzgojo našega ljudstva tudi posebna akcija, ki mu bo dvigala narodni ponos, samozavest, ki bo usmerjala vse njegove sile v pozitivno smer ter utrdila njegovo voljo in pripravljenost doprinesati tudi največje žrtve, če bo treba braniti svobodo domovine.«

Avtomatično napredovanje

Z novim uradniškim zakonom iz leta 1931, je bilo ukinjeno avtomatično napredovanje, katerega je bilo deležno učiteljstvo. Uzakonili so se sicer krajši roki kakor so bili prej, a vendar ni učiteljstvo s tem nič pridobilo. Napredovanje se je postavilo na novo bazo — na sistematizacijo mest, t. j. napreduje se lahko le na izpraznjeno mesto v višji skupini. S tem je napredovanje vezano na prosto mesto v višji skupini ter je treba v predhodni skupini čakati, dokler se isto ne izprazni. Seveda mora učitelj najprej prebiti minimalni rok v nižji skupini, v IX. štiri, v ostalih pa tri leta. K tem težkim se pridruži še vsako leto omejen kredit, ki je glavni regulator napredovanj. Ker je tega razmerna malo in ker je učiteljstva v državi mnogo, zaostajajo napredovanja ter je to stanje od leta do leta slabše. V ilustracijo naj navedem statistiko za našo banovino.

Skupina iz leta	1931.	1932.	1933.	1934.	1935.	Skupaj
Koliko let je v skupini	8	7	6	5	4	
Čaka na napredovanje	5	4	3	2	1	
VI.	565	150	240	120	80	1155
VII.	20	230	305	108	90	753
VIII.	50	180	250	190	150	820
IX.	80	180	240	100	50	650
prapr.	—	—	—	60	110	170
	715	740	1035	578	480	3548

Po tej statistiki čaka na napredovanje 75 % vsega učiteljstva, kar je porazno! Toda nihče bi končno ne imel nič proti temu, če bi bila čakalna doba za vse enaka. Izkušnja je namreč pokazala, da se je višja skupina podeljevala po politični pripadnosti, simpatičnosti, stricij in advokatih. (Znani so primeri, da so si učitelji kupovali višje skupine!) Te neurejene razmere so vzbudile med učiteljstvom in ostalim uradništvom jezo in nezaupanje do pravičnosti napredovanj. Nekateri so čakali na višjo skupino le nekaj mesecev, drugi pa več let. Da za ta dva ni bila merodajna rangna lista, je jasno. Morda je imel zakonodajalec dobro namero, izkušnje pa so pokazale, da se je ta klavzula samo izrabljala.

Ta način napredovanja se je izkazal nepravilčen in nemogoč. Nepravilčen radi tega, ker je popolnoma nemogoče, da bi se s tem napredovanjem ne zgodila nekomu krivica. — Edino, če bi se napredovalo točno po vrstnem redu, bi se dal problem do neke meje

objektivno rešiti. Če pa vezemo napredovanja z odobrenim kreditom, pa tudi tako ni mogoče. N. pr. isti nastavitveni datum ima lahko 200 učiteljev, kredit za napredovanje pa je določen le za 120, 80 jih je takoj prizadetih, ker imajo iste datume, a niso istočasno napredovali. Drugič so se izkazala za nemogoča, ker zakonodajalec ni mislil, da bo prišel učitelj po 13 letih v VI. skupino (prip. tri leta + štiri IX. + tri XIII. + tri VII. = 13 let). Če pa tega ni nameraval, bi bilo umestnejše, da bi določil daljše roke, a napredovanja avtomatiziral. Z realnimi roki bi bila dana proračunska možnost. V praksi itak večina učiteljstva čaka 2—3 leta na višjo skupino preden se najde potreben kredit. Če je torej po 2—3 letih mogoče napredovanje, bi se pa naj roki toliko podaljšali, napredovanja pa bilo avtomatično. Dejanski izgledajo roki za napredovanje tako-le:

	Po zakonu	Čakajo	Dejanski
prapravniki	3	2	5
IX. skupina	4	3	7
VIII. skupina	3	3	6
VII. skupina	3	3	6
VI. skupina	3	6—8	9—11

V praksi veljajo torej za večino roki 5 (prapr.), 7 (IX.), 6 (VIII. in VII.) in 9—11 (VI.) let. Ti roki so krajši samo za privilegirance, kar povzroča samo nevoljo in resigniranost. Če se torej v praksi ne dajo realizirati z zakonom določeni roki, pa naj se določijo za vse (in ne samo za večino!) daljši roki. Toda zakoni naj se zanje avtomatično napredovanje. Tako napredovanje je edino pravično, ker napredujejo vsi po enakem kriteriju. Pri tem bodo izzeti samo tisti, ki so se disciplinski pregrešili. Namreč edino pravično je, da velja zakon za vse enako — potem se ne bo nihče zanašal na protekcijo in ministrstvo bo imelo mir pred strici in advokati. Ko je učitelj izpolnil določeni rok naj ga upravitelj predlaga v posebnem seznamu, v katerem bo naznačil oceno in disciplinske zadržke in banska uprava ga bo pomaknila avtomatično v višjo skupino. Odpadejo naj vse prošnje s prilogami ker samo otežujejo itak komplicirano administracijo. Postopek naj bo sličen kakor pri podelitvi perijodičnih povišic.

Ne zahtevamo nobenih privilegijev, zahtevamo samo enakopravnost v napredovanjih, ki je samo v — avtomatičnem napredovanju.

Reorganizacija kmečko-nadaljevalne šole

Kmetijske in gospodinske nadaljevalne šole naj se sporazumno s Kmetijsko zbornico sodobno reformira, jih podredi rednemu nadzoru okrajnih šolskih nadzornikov. S posebnimi tečajji na kmetijskih šolah naj se poskrbi za strokovno izobrazbo potrebnega učnega osebja, poučujejo naj pa na teh šolah, zlasti v predhodni dobi, tudi učitelji brez teh tečajev, a ki se s svojim delom izkažejo, da so za to sposobni. Pri zidavi novih šol naj se povsod predvidi tudi prostor za ta pouk. Naš končni cilj je, da naj se uvede ta pouk obvezno na vsi kmečko mladino od 14. do 16. leta v zimskem času vsaj po eno popoldne tedensko.

(Iz resolucije Kmetijske zbornice)

Namen kmečko nadaljevalnih šol je izobrazba kmečke mladine, t. j. priprava za poklicno delo in usposobitev za aktivno delo v kmečkem občestvu. Kmečko nadaljevalna šola mora graditi na osnovne ljudske šole, a ne sme podajati svojim gojencem podrobne, izčrpe in sistemske izobrazbe iz vseh kmetijskih panog. V nasprotju s strokovnimi šolami pridejo tu do izraza le one kmetijske panoge, ki jih bo učenec potreboval v praktičnem življenju. Najvažnejše so napake, ki jih kmetije delajo pri svojem delu, n. pr. pregosto sajenje sadnega drevja, prediranje rodnega mehurja z gnojnimi vilami itd. Vzporodno z obravnavanjem problemov iz kmečkega poklicnega dela gre obravnava problemov iz kmečkega občestva. Kmet ni samo poljedelec, temveč kot član človeške zajednice tesno povezan s človeško družbo. Bilo bi napačno, če bi videli le napake njegovega dela in ne vseh onih velikih zablod, ki izvirajo iz njegovega dotika z družbo; vsak mora vedeti, kaj je osnova rodoljubne družine, znati mora nekaj o vaškem in občinskem občestvu ter mora biti sposoben se v njem aktivno udeleževati. Poleg poklicne izobrazbe je najvažnejša naloga kmečke nadaljevalne šole gojitev čuta do vaške skupnosti, čuta odgovornosti do posameznika in občestva ter gojitev ljubezni do kmečkega poklicnega življenja.

Najlažje doseže šola te uspehe, če se učitelj vglubi v delo in življenje kmečkega ljudstva. Edino učitelj je v vsaki zakotni vasi in le on lahko popolnoma spozna kmečki živelj. Samo ljudski učitelj bo mogel pritegniti mladino v šolo ter ji bo moral postati svetovalec in prijatelj. Le z zanimanjem, življenjsko - praktičnim poukom in pravilnim odnosom učitelja do učenca bo kmečka nadaljevalna šola napredovala. Učitelj mora biti pedagoško, metodično in snovno dovolj pripravljen. Ni mu pa potrebna nika izčrpana strokovna izobrazba, ker ni niti namen kmečkih nadaljevalnih šol sistemska - strokovna gospodarska izobrazba, temveč poljudna in preprosta obravnava napak poklicnega in občestvenega življenja. Seveda mora imeti učitelj osnovne in temeljne pojme v poedinih gospodarskih panogah. Učiteljstvo, ki je na vasi začutilo potrebo in veselje do dela v kmečko nadaljevalnih šolah, naj dobi potrebno poljudno - strokovno izobrazbo v 3—4 mesečnih strokovnih tečajjih. V teh tečajjih naj se poučujejo poedine kmetijske panoge v poljudno - praktični obliki (sadjarstvo, tloznanstvo, vinogradništvo itd.). Posebno važno je praktično delo. Potrebne teoretične podatke je lahko dobiti v knjigah, le praktično demonstrirati je težko. Zato naj se na teh tečajjih predvsem izpopolnjuje praktična izobrazba. Poleg 3—4-mesečne strokovne naobrazbe naj se učiteljstvo pripravi še v metodično - pedagoškem oziru na 1-mesečnih metodičnih tečajjih. V njih naj se predava organizacija kmečkih nadaljevalnih šol, metodično - pedagoško delo in osnove občestvene izobrazbe (narodno in kmečko gospodarstvo, zakonodajstvo, zdravstvo in vaško - kmečka sociologija).

Iz navedenega sledi, da zahteva pedagoško - metodično delo, da se učitelj popolnoma vživi v kmečko življenje in miselnost. Da bo pouk še enotnejši, je treba šole podrediti rednemu nadzoru. Namen tega nadzora nje ne sme biti iskanje napak, namen nadzora mora biti pedagoško - metodično svetovanje. Nadzorni organ mora videti vse hibe in odlike šolskega dela. Šele iz teh grešk in odlik bomo našli pravo pot. V delo kmečko

nadaljevalnih šol se lahko vživi le oni, ki je sam praktično delal v njih. Glede na to je neprimerno, da bi se kmečko nadaljevalne šole podredile nadzoru sreskih šolskih nadzornikov, ki so preobremenjeni z administrativnim in metodičnim delom v ljudski šoli. Ti bi tudi ne mogli postati svetovalci, ker nimajo vsi vpogleda in izkušenj. Končno pa ne smemo 60 kmečkih nadaljevalnih šol še razdeliti med 33 nadzornikov, t. j. itak razcepljene šole še bolj razcepiti. Najti je treba vprav stik. Učiteljstvo je sicer organizirano v delovnem občestvu kmečkih nadaljevalnih šol, sestanki pa se zaradi finančnih težkoč ne morejo vršiti. Glasila ni nobenega. Zato je nujno potrebno, zaradi enotnejšega dela in resničnega napredka, da se ustanovi samostojen odsek za kmečke nadaljevalne šole, ki naj se dodeli kmetijskemu ali prosvetnemu oddelku. V ta odsek naj se pritegne 1 (ali več) učitelj, ki je praktično deloval ter ima dovolj splošne in teoretične izobrazbe. Biti mora dober praktik, odličen organizator in dober pedagoško - metodični svetovalec. Ta nadzornik kmečkih nadaljevalnih šol naj enkrat letno obišče vse šole. Na licu mesta bo spoznal napake, ki jih učiteljstvo dela v metodičnem, pedagoškem in snovnem oziru. Šele iz teh izkušenj bo mogoče dobiti nove pobude. Brez tega načrtnega dela ne bo postalo delo enotnejše in boljše.

Nadalje je važno, da se uvede obvezen obisk vse kmečke mladine od 16. do 18. leta. Starost 14 do 16 let ni primerna: 1. Mladina v teh letih še nima poklicne usmerjenosti. 2. Mladina naj vsaj 2 leti praktično dela na posestvu ter ima intimnejši odnos z delom. 3. Mladina se duševno razvija (mladina od 14. do 16. leta še nima smisla za resnično življenje). Brez obveznega obiska bo kmečka nadaljevalna šola še nadalje životarila. Ali ni škoda velikih stroškov za 10 do 20 učencev, če je dobrote izobrazbe lahko deležno 50 ali več učencev? Najti je treba seveda primerne sankcije.

Napredek kmečkih nadaljevalnih šol zahteva: 1. Primerno izobrazbo učiteljstva. 2. Načrtno delo in smotno izmenjavanje misli in izkušenj. 3. Redno nadzovanje po ban. nadzornikih kmečkih nadaljevalnih šol, ki naj postanejo vez med šolami in metodično - pedagoški svetovalci učiteljstva. 4. Obvezen obisk vse kmečke mladine od 16. do 18. leta starosti.

A. P.:

Pisma s podeželja

V.

Ne da bi hotel kaj posebnega povedati, bom vendar zapisal tudi o tem nekaj besedi. Dostikrat pride namreč v razgovor ugled učiteljskega stanu. O tem se je prav za prav že dosti govorilo in razlilo prav mnogo črnila. Ker je učiteljski stan nekaj popolnoma svojevrstnega, to se pravi: so napravili iz njega ali hoteli napraviti nekaj takšnega, kar bi imelo čisto poseben obraz, ni čudno, ako se človeku večkrat predstavi vprašanje, kako in kaj je s to zadevo. Medtem, ko so ga hoteli nekaterniki uporabiti kot dekle za vse, so ga drugi tudi uporabljali kot nekaj takšnega in so ga — milo rečeno — za zahvalo še opsovali. Drugi so lahko menjavali prepričanje na tren oka kakor srajco, učitelj svojega lepega, v zeleno usnje vezanega prepričanja (prosto po Cankarju) ni smel nikoli izgubiti. Zgodilo se je nekaj nečudenega: Tisti velmož, ki je v življenju menjal za svoj ugled in položaj toliko prepričan, kolikor je nastalo slučajnih razmer, je najbolj kričal, oziroma si je najbolj lastil legitimacijo, obsojati učitelja in njegove korake. Ob takim kričanju je nastal videz, da učitelji sploh ne poznajo nobene morale in da jih je treba v izogib narodne nesreče stalno lasati in uhljati, opominjajoč jih, kje bodi njih mesto. In kdo vse se je te pravice posluževal! Marsikdo si je na račun tega siromaka dovolil plehko satiro; in je

Dosebina:

O nalogah šolskega radia, Avtomatično napredovanje, Reorganizacija kmečko-nadaljevalne šole, Pisma s podeželja, V počastitev vzornega vzgojitelja in stanovskega tovariša Frana Trošta.

UČITELJSKI POKRET: Nekaj bilance, UČITELJSKI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Tovarišice in tovariši pripravniki v laškem srezu. — Odisejada slovenskih učiteljev v Južni Srbiji.

Splošne vesti. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Šolski radio. — Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Novosti na knjižnem trgu.